

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Habilitační práce

Oponent

Pracoviště oponenta, instituce

PhDr. Mgr. Petr Vlček, Ph.D.

A critical analysis of the Physical Education curriculum in the Czech Republic

doc. Mgr. Petr Najvar, Ph.D.

Katedra primární pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita

Předložená habilitační práce (ve formě publikované monografie) je věnována kurikulu tělesné výchovy v České republice. Autor v ní předkládá koherentní pohled na fenomén kurikula, věnuje se základním otázkám výzkumu kurikula a v neposlední řadě představuje výsledky široké škály výzkumů, na nichž se namnoze autorsky podílel, a které v souhrnu podávají komprehensivní obraz českého kurikula tělesné výchovy (státní úrovně). Petr Vlček je ve výzkumu kurikula (tělesné výchovy) dlouhodobě odborně aktivní; v určitém smyslu je tak předložená práce dobře strukturovaným ohlédnutím za jeho pojetím výzkumu kurikula, za jeho dosavadním odborným a výzkumným působením.

Text je členěn do sedmi kapitol různého rozsahu, jimž předchází stručný úvod. Nejprve (kap. 2) je na cca 20 stranách představen pojem kurikulum (ve smyslu *národní* kurikulum, s. 12), zejména z perspektivy proměn a výzkumu kurikula, v závěru kapitoly je poté zaostřeno na kurikulum tělesné výchovy. V následující kapitole (kap. 3) je stručně představen širší kontext, včetně historie tělovýchovného vzdělávání na českém území a současného pojetí tělesné výchovy, jež lze vysledovat v aktuální verzi státního kurikula (zejména) pro základní vzdělávání na státní úrovni. Čtvrtá kapitola je věnována specifickému problému hodnocení kurikula, tj. nahlížení na jeho *kvalitu*, a to (v první části) s oporou o výzkumy realizované v rámci projektu *Kvalitní škola* (kap. 4.1 a 4.2) a (ve druhé části) z perspektivy pojmu (vnější a vnitřní) *kongruence* kurikula.

Pátá kapitola nahlíží české kurikulum tělesné výchovy s disciplinovaným odstupem, tj. skrze mezinárodní komparaci. Mezinárodní srovnávání je prezentováno komplexně; představena je obecná metodologie komparativního výzkumu ve společenských vědách a konkrétně v pedagogice, na což navazuje zpracování metodologie a výsledků dvou výzkumných aktivit: srovnání historického vývoje konceptu tělesné výchovy v Německu, USA a na českém území,

a srovnání současného českého kurikula tělesné výchovy (pro základní školy) s kurikulem 1) na Slovensku, 2) v Německu a USA, 3) v Irsku a Nizozemsku.

Protože data z mezinárodního srovnání poukazují podle autora na inkongruenci v českém kurikulu (diskrepance mezi zdravotní orientací v projektovaném kurikulu oproti zdravotní a pohybové orientaci v učivu), je šestá kapitola věnována detailní analýze českého kurikula státní úrovně, a to z pěti perspektiv (pěti forem kurikula: koncepční, projektové, realizační, rezultatové a efektové). V sedmé, sumarizující kapitole autor s oporou o publikovaný rámec kvality kurikula shrnuje výsledky analýzy českého kurikula tělesné výchovy v aspektech/oblastech: 1) realizovatelnost a praktičnost, 2) odborná správnost, 3) jasnost a srozumitelnost, a 4) otevřenost a sevřenost, a (ve druhé části kapitoly) formuluje doporučení pro tvorbu (revizi) a zejména implementaci kurikula tělesné výchovy. Závěrečná, osmá kapitola je stručnou obecnější reflexí diskutovaných témat, jež jsou nahlíženy prismatem dichotomií včetně dichotomie, již lze v sociohumanitním výzkumu – tj. i výzkumu kinantropologickém a pedagogickém – považovat za archetypální, tedy dichotomie „bytí“ a „mětí“.

Hlavní výkladová linie textu tedy postupuje od pojmu kurikulum přes změny a reformy kurikula a s nimi související otázku kvality kurikula až k výzkumu kurikula, jeho metodologii a výsledkům. České kurikulum tělesné výchovy (konkrétně zejména Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání) je v textu vykresleno z perspektivy srovnání s kurikuly v jiných státech (kap. 5.2 a 5.3, a s oporou o pojem vnitřní a vnější kongruence (kap. 4.3). Jako jednu z hlavních tezí práce pak autor staví vnější nekongruenci/inkongruenci českého kurikula tělesné výchovy (s. 59).

Téma kurikula (základní školy) a jeho proměn považuji za navýsost aktuální, a to nejen v souvislosti s doznívající kurikulární reformou v České republice, ale i ve vztahu ke komplexním proměnám širšího kontextu (celoevropského) kulturního prostoru. Jsem si jist, že výsledky výzkumů prezentovaných v předložené práci jsou uplatnitelné jako důležité empirické zakotvení pro rozhodovací procesy na úrovni vzdělávací politiky, zároveň lze práci vnímat jako výrazný přínos k rozvoji metodologie bádání v oblasti školního kurikula.

Za jednu z klíčových předností práce lze považovat zasazení zkoumaného tématu do uvažování přítomného v zahraniční i české odborné literatuře; autor v textu prokazuje hlubokou zorientovanost v široké škále zdrojů od odborných kompendií přes časopisecké studie až po kurikulární dokumenty různých úrovní. Soupis literatury obsahuje úctyhodný počet 370 položek, z nichž je nejvíce psáno anglicky (175) a česky (119), ale nechybí ani němčina (68) a slovenština (7). Jeden zdroj je psán nizozemsky. S tím na druhou stranu souvisí fakt, že práce byla publikována v anglickém jazyce, čímž monografie pomáhá uvést některé výhradně české

koncepty širšímu – anglicky čtoucímu – publiku. Za příklad mohou sloužit teorie obsahové transformace (s. 14) či česká tradice pojetí kurikula (Průcha, Maňák); nejsou však prezentovány izolovaně jako fosilizované celky, ale ve smysluplném provázání se sítí pojmů užívaných v anglicky psané literatuře.

Autorova angličtina – pokud ovšem mohu jako český rodilý mluvčí soudit – je na vysoké úrovni z hlediska obratnosti vyjadřování; text je psán odborným funkčním stylem, avšak spíše méně formálním jazykem, což lze ale vnímat jako autorské rozhodnutí vzhledem k tomu, že jeho recipienti budou ve velké míře rodilí mluvčí jiných jazyků, než je angličtina.

Celkově práci považuji za mimořádně přínosnou pro obory kinantropologie i pedagogika. K textu mám marginální připomínky, z nichž některé rozvádím formou podnětů k diskusi u příležitosti obhajoby habilitační práce (níže). Dvě však komentář autora nevyžadují proto je uvádím zde:

a) Na s. 22 si všímám drobné nepřesnosti ve vymezení dvou významů pojmu *kvalita* citovaného z Janíka/Průchy. Domnívám se, že aby si vymezení zachovalo původní smysl, který měli na mysli citovaní autoři, nemá být ve významu (1) uvedeno slovo „desirable/žádoucí“.

b) Historické ohlédnutí (v kap. 3.1) považuji za cenné; domnívám se však, že některá – zejména starší – období jsou podána poněkud schematicky. Např. pracím Komenského – pokud by byly vnímány jako významné historické inspirace vzhledem k budoucímu vývoji kurikula – by zřejmě bylo vhodné věnovat pozornost ve větším rozsahu.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

1) V úvodní, teoretické části práce je pojem (vnitřní, vnější) *kongruence* (kurikula) představen stručně v podkapitole *Obsahově orientované kurikulum*. Kladu si však otázku, zda by lepší orientaci čtenáře v později prezentovaných výsledcích výzkumů neprospělo, kdyby byl pojem vymezen do větších podrobností. Mohl byste vymezení pojmu doplnit (např. o příklady funkční kongruence z reálných kurikul)?

2) V práci je velmi podrobně představena (a propracována) metodologie komparativního výzkumu. Při pozdější prezentaci výzkumných výsledků však text nebývá strukturován vždy s oporou o popsané procedury (alespoň ne *explicite*). Čím je dáno, že např. juxtapozice nebývá ve druhé části práce explicitně součástí struktury představování výsledků výzkumů?

3) Na s. 19 uvádíte, že v poslední době lze v České republice pozorovat spíše než trendy autonomizace, ekonomizace, heterogenizace a inovace (Posch) naopak tendence k centralizaci a standardizaci. Není zde ale myslím zřejmé, co je míněno „poslední dobou“. Můžete tuto myšlenku rozvést?

4) V prezentovaných výzkumech projektovaného kurikula byla analytická pozornost z pochopitelných důvodů věnována primárně dokumentům státní úrovně, tj. RVP ZV. Jak by podle Vás měl být koncipován smysluplný výzkum kurikulárních dokumentů školní úrovně (ŠVP), pokud by měl být také cílen na fenomén *kongruence*?

5) V textu pracujete s anglickou verzí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Z jazykového hlediska je poměrně zajímavé, že existují dvě zveřejněné anglické verze tohoto dokumentu (<http://www.nuv.cz/file/195> a <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/framework-education-programme-for-basic-education>). Jak vnímáte rozdíly mezi nimi? Se kterou verzí byste doporučil pracovat zahraničním kolegům, kteří by se chtěli věnovat analýze českého kurikula?

Závěr

Habilitační práce Petra Vlčka *A critical analysis of the Physical Education curriculum in the Czech Republic* **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Kinantropologie.

Brno dne 14. ledna 2021